

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Батанова Людмила Олександрівна СТАН МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	240
Іванченко Едуард Пилипович ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ	241
Івасюк Ігор Георгійович ДЕЯКІ ЗАХОДИ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	244
Коваль Наталія Олексіївна ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ	246
Козарійчук Дмитро Васильович ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	248
Панчук Анна Олександрівна ЩОДО ЗМІНИ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПОРТАМИ В УКРАЇНІ	249
Плохута Євгеній Петрович ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЇ У МИТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	252
Сергєєв Юрій Володимирович БЕЗПЕКА В ЧОРНОМОРЬСЬКОМУ РЕГІОНІ ТА РОЗВИТОК СТРАТЕГІЇ: НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА США	254
Назарко Артем Аркадійович ПОСТ-МИТНИЙ КОНТРОЛЬ У РОЗУМІННІ СТАТТІ 337 ¹ МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	255
Омельченко Андрій Іванович РЕЖИМ ПІДВОДНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО БАЗИСУ.....	258
Рудик Марко Романович КОНТРОЛЬ СУДЕН ДЕРЖАВОЮ ПОРТУ У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ СУБСТАНДАРТНОМУ СУДНОПЛАВСТВУ	260

СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОУСТРОЮ, ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ, ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, АДВОКАТУРИ

Бакаянова Нана Мезенівна ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ АДВОКАТІВ В АСПЕКТІ ПРАВА НА СВОБОДУ ОБ'ЄДНАННЯ	262
Косюта Михайло Васильович УЧАСТЬ ПРОКУРОРА У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ ЗГІДНО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	265
Кісліцина Ірина Олександрівна ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ АДВОКАТАМИ ЕТИЧНИХ НОРМ ПРИ ВЕДЕННІ ОНЛАЙН-БЛОГІВ.....	267
Ковальчук Інна Сергіївна ПРАВОЗАХИСНА РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ВОЄННИЙ ЧАС	269
Кравченко Марина Олександрівна ПОРУШЕННЯ СУДДЕЮ СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	271
Кубаєнко Андрій Володимирович МОДЕЛІ ТА ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	273
Свида Олексій Георгійович ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ.....	275
Храпенко Олена Олегівна ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АДВОКАТУРІ.....	277
Курганський Олександр Валерійович ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПРОКУРАТУР В УКРАЇНІ В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД	279
Нестерчук Лілія Петрівна ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	281
Зубрицький Олександр Олександрович ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	283
Мозгальов Віктор Юрійович ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРИ ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ ...	286
Полетило Павло Сергійович МОДЕЛЬ СПРАВЕДЛИВОГО ПРАВОСУДДЯ (ВИПАДОК, КОЛИ СВІДОК ОБВИНУВАЧЕННЯ ВІДСУТНІЙ В СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ)	288
Хлистік Мирослава Андріївна ПРИМИРЕННЯ СТОРІН СПОРУ ШЛЯХОМ МЕДІАЦІЇ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОЦЕСУ.....	291

10. Понад 1,7 мільйона українців взяли участь в опитуванні щодо володіння зброєю – Мінцифри. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3497446-ponad-17-mln-ukrainciv-vzali-ucast-v-opituvanni-sodo-volodinna-zbroeu-mincifri.html>

Ключові слова: правоохоронна діяльність, правоохоронна система, правоохоронні органи, обіг вогнепальної зброї, єдиний реєстр зброї, цивільна зброя, трансформація суспільства, культура поводження зі зброєю, воєнний стан.

Keywords: law enforcement activity, law enforcement system, law enforcement agencies, circulation of firearms, Unified Weapons Register, civilian weapons, transformation of society, culture of handling weapons, martial law.

Полетило Павло Сергійович

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
аспірант кафедри кримінального права і процесу*

МОДЕЛЬ СПРАВЕДЛИВОГО ПРАВОСУДДЯ (ВИПАДОК, КОЛИ СВІДОК ОБВИНУВАННЯ ВІДСУТНІЙ В СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ)

Під моделлю справедливого правосуддя у випадку, коли свідок обвинувачення не з'явився в судові засідання, розуміємо сукупність поглядів на організацію правосуддя, при якій забезпечується дотримання прав захисту, передбачених пунктом 1 та підпунктом «d» пункту 3 статті 6 Конвенції [1].

Правило – це сукупність процесуальних дій суду, розроблених ЄСПЛ для регулювання ходу судового розгляду з метою забезпечення справедливості стосовно сторін кримінального провадження.

За основу створення згаданої моделі брали правило (критерій) трьохступінчатого тесту, який потребує з'ясування питань:

- 1) чи існували вагомі підстави для неявки свідка в судові засідання для прийняття в якості доказу неперевірених показань відсутнього свідка;
- 2) чи були докази відсутнього свідка «єдиною» чи «вирішальною» основою для винесення підсудному обвинувального вироку;
- 3) чи мали місце достатні врівноважуючі фактори, в тому числі процесуальні гарантії, які компенсують труднощі, з якими зіткнулась сторона захисту в результаті прийняття в якості доказу неперевірених показань, які забезпечать справедливість судового розгляду [2, п. 152].

На пропонованій моделі (Рис.1) ці питання зображені блоками: «Наявність поважних причин», «Єдиний чи вирішальний доказ», «Врівноважуючі фактори та процесуальні гарантії». З'ясування кожної позиції тесту здійснюється як з допомогою національного законодавства, так і з допомогою правил, вироблених

ЄСПЛ. Підтвердженням слугує прецедент: «Хоча питання щодо допустимості доказів у справі – це, насамперед, предмет регулювання національного законодавства і ... саме національні суди мають давати оцінку наявним у справі доказам, його (Суду – підкреслено нами) завдання за Конвенцією полягає не у вирішенні того, чи було належним чином прийнято показання свідків як докази, а у встановленні провадження в цілому, і, зокрема, спосіб отримання доказів, справедливим» [3, п. 50].

Крім відміченого, Суд наголошує, що акцент на загальній справедливості його ролі, яка полягає «не в абстрактному розгляді ..., а у встановленні гарантій для забезпечення відповідності провадження у кожній справі вимогам справедливого судового розгляду з огляду на конкретні обставини кожного обвинуваченого» [4, п. 147–148]. Саме правила виступають гарантіями у забезпеченні відповідності провадження вимогам справедливого судового роз-

гляду, з огляду на конкретні обставини кожного обвинуваченого. Ігнорування правилами судочинства призводить до порушення справедливого судового розгляду. Сказане обґрунтовує те, що модель включає з'ясування кожної позиції трьохступінчатого тесту як з дотриманням відповідних правил, так і з допомогою національного законодавства.

Рис. 1. Модель справедливого правосуддя
(випадок, коли свідок обвинувачення не з'явився в судове засідання)

Вивчення практики наднаціонального суду показує, що кожна позиція трьохступінчатого тесту обґрунтовується «своїми» правилами. Саме тому на моделі вони вказані так: «Правила 1», «Правила 2», «Правила 3», відповідно.

Водночас відповідно до сформованих ЄСПЛ правових позицій у справах, коли свідок обвинувачення не з'явився в судове засідання, до «Правил 1» з'ясування поважних причин включаємо ще правила з'ясування всіх розумних зусиль держави у забезпеченні явки свідка обвинувачення в судове засідання.

Згідно з послідовною практикою ЄСПЛ виокремлено «Правила 2» встановлення єдиного чи вирішального доказу. «Правила 3» регулюють достатність врівноважуючих факторів для належної оцінки надійності відповідного доказу. До переліку «Правила 3» включено ще й правила, які регулюють достатність процесуальних гарантій.

ЄСПЛ дотримується позиції того, що виробленим ним правилам характерна гнучкість. Очевидно, що гнучкість використання правила «єдиного чи вирішального доказу» та правила (критерію) трьохступінчатого тесту має бути пов'язана із врівноважуючими факторами, які не допускають порушення права обвинуваченого на справедливий судовий розгляд, тобто гнучкість правил Суду можлива в межах дотримання прав захисту.

Оскільки гнучкість справедлива для розглянутих правил, які застосовуються ЄСПЛ для оцінки справедливості судочинства, то цей висновок можна поширити на решту правил залежно від обставин справи в межах дотримання прав захисту. Саме тому правилам властива динаміка розвитку, яка проявляється у їх застосуванні ЄСПЛ, спрямована на посилення вимог до справедливого судочинства, тобто правила являються «живим механізмом». Наведена модель не є правовою константою: вона допускає появу нових правил, які будуть вироблені наднаціональним судовим органом, і, в розглядуваному контексті, будуть включені до складу «Правила 1», «Правила 2» або «Правила 3».

Ризиками справедливого судового розгляду можуть бути такі: обвинуваченому не надано можливості оскаржити показання відсутнього в суді свідка на жодній стадії провадження; свідок обвинувачення відмовляється надавати усні показання в суді; обвинувальний вирок базується на показаннях свідка, які є єдиними, але не вирішальними; неперевірені показання свідка обвинувачення беруться до уваги судом без достатніх компенсуючих факторів; обвинувальний вирок ґрунтується на показаннях анонімного свідка; та інші. Кожен ризик усувається («нейтралізується») шляхом поєднання відповідних правил ЄСПЛ та національного законодавства. Згадане поєднання забезпечує справедливе правосуддя.

Отже, створена наукова модель справедливого правосуддя, коли свідок обвинувачення відсутній в судовому засіданні, дозволяє усунути труднощі, пов'язані із використанням правил ЄСПЛ в розглядуваному аспекті, сприяє врегулюванню всього масиву процесуальних правил і виключає можливість несправедливого судочинства.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : зб. законод. актів : станом на 19.04.2023 р. Київ, 2023. 102 с.
2. Case “Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom”[GC] № 26766/05, 22228/06 : Decision of the ECtHR dated December 15, 2011. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/tkp197/view.asp#{«itemid»: \[«001-108072»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tkp197/view.asp#{«itemid»: [«001-108072»]})
3. Case “Van Mechelen and Others v. the Netherlands”, № 21363/93, 21364/93, 21427/93, 22056/93 : Decision of the ECtHR dated April 23, 1997. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58030>.
4. Case “Beuze v. Belgium”, № 71409/10 : Decision of the ECtHR in the, dated November 09, 2018. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187802>.

Ключові слова: правила ЄСПЛ, справедливе правосуддя, причини неявки свідка обвинувачення в суд, єдиний чи вирішальний доказ, врівноважуючі фактори, процесуальні гарантії.

Keywords: ECtHR rules, fair justice, reasons for prosecution witness not appearing in court, single or decisive evidence, balancing factors, procedural guarantees.